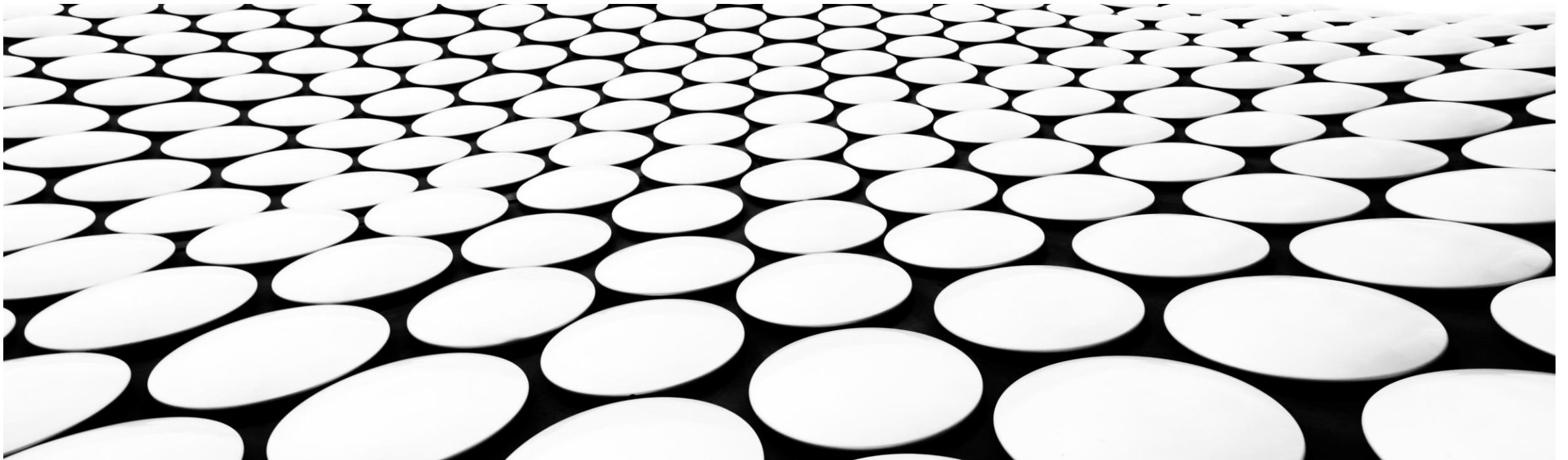

VALTION ALUEHALLINTOUUDISTUKSEN VAIKUTUKSET KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTAAN

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS EDUSKUNNALLE VALTION ALUEHALLINTOUUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

LAUSUNTOPYYNNÖN DIAARINUMERO: VN/25102/2023

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(1/12)

- Lähtökohta: Valtio organisoii aluehallinnon tehtäviään uudelleen. Kunta –valtio –suhteeseen ei esitetä muutoksia. Tämä on hyvä ja perusteltu lähtökohta.
- Lausuntoesityksessä esitetään valtion aluehallinnolle tehtävillä, joilla on lukuisia yhtymäpintoja kuntien ja maakunnan liittojen tehtävien kanssa. Muutoksella on väistämättä vaikutuksia niin kuntiin kuin maakunnan liittoihin. Nykyisiä aluekehittämisen vastuunjakoperiaatteita valtion sekä maakuntien liittojen ja kuntatoimijoiden kesken ei tule muuttaa.
- Uudistuksessa valtion virastojen koko ja toimialueet suurenevät ja tehtäviä muutetaan.
 - On tärkeää, että valtion aluehallinto pysyy alueilla, on aidosti läsnä ja toimii kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. Voidakseen toimia tehokkaasti valtion aluehallinnon tulee tuntea paikalliset olosuhteet, alueiden vahvuudet ja heikkoudet.
 - Tarvitaan uudenlaisia yhteistyömalleja uusien virastojen suhteessa maakunnan liittoihin ja kuntiin
 - Säilytetään valtio – kunta – työnjako aluekehittämisessä. Nyt lausuntoesityksessä on kuvattu uusia aluekehittämistehtäviä elinvoimakeskuksille, jotka ovat päällekkäin maakuntien liittojen aluekehittämislain (756/2021) 17 §:n säännösten kanssa.
 - Elinvoimakeskusten tulisi keskittyä tukemaan maakuntien liittojen elinvoiman kehittämistä niille käskettyjen valtiotehtävien, kuten liikennejärjestelmän kehittäminen sekä muihin valtakunnallisten tehtävien hoitoon, kuten vesiensuojelu
- Maakuntien kehittäminen tulee perustua perustuslain 121 §:n kunnallisen itsehallinnon mukaisesti maakuntien liittojen toteuttamaan suunnitteluun ja sen perusteella maakuntavaltuustojen päätöksentekoon. Maakuntaohjelmalla ja maakuntakaavalla tulee olla ohjausvaikutus alueella toimiviin valtion viranomaisiin ja muihin toimijoihin.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(2/12)

- Laki Lupa- ja valvontavirastosta
 - Virastolle asetettu valtakunnallinen tehtävä on perusteltu: *Virasto on valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon viranomainen, joka turvaa alueilla vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista...*
 - Virastorakenne edellyttää erilaisten yhteistyörakenteiden luomista ja yhdyspintojen arviointia muihin aluetoimijoihin. Alueellisen vuorovaikutuksen turvaamiseksi esimerkiksi varautumisen muodoista tulisi säätää toisaalla laissa tai antaa tarkempia säännöksiä asetuksessa.
 - Virastolle määrätyn toimivallan käyttö ja tulkintaperiaatteet tulee muodostua selkeiksi ja oikeusvaikutuksiltaan oikeusvarmaksi. Yhdenmukaisten toimintamallien luominen ei saa johtaa alueellisten tai paikallisten erityispiirteiden diskriminointiin vaan niiden vaikutus tulee ottaa huomioon tapauskohtaisesti tulkintatilanteessa.

Lupa- ja valvontaviraston toimialat –

Lähtökohtana poikkihallinnollisuuden hyödyntäminen ja asiakkaiden sujuva palvelu

Sosiaali- ja terveystoimiala

- Sosiaali- ja terveydenhuollon, terveydensuojelun sekä alkoholi- ja tupakkahallinnon ja adoptioasioiden hallinnon lupa- ja rekisteröinti-, ohjaus-, valvonta- ja rahoitustehtäviä sekä muutoksenhakuviranomaistehtäviä

Ympäristötoimiala

- Ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun, alueidenkäytön, rakentamisen, vesien- ja merenhoidon lupa-, ohjaus-, suunnittelu- ja valvontatehtäviä, vesitalousasioiden lupa- ja valvontatehtäviä sekä ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä tehtäviä ja muita ympäristön käyttämistä ja suojelua koskevia tehtäviä

Työsuojelutoimiala

- Työsuojeluhallinnon lupa-, valvonta- ja ohjaustehtäviä sekä tuotevalvontatehtäviä

Varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin toimiala

- Varhaiskasvatusta, opetusta, koulutusta, kirjastoja, liikuntaa, nuorisoa ja hautaamista koskevia lupa-, valvonta-, ohjaus- ja rahoitustehtäviä ja muutoksenhakuviranomaistehtäviä

Pelastustoimen ja varautumisen toimiala

- Pelastustoimen valvonta, pelastustoimen palvelujen laadun, saatavuuden ja tason valvonta ja arviointi, suuronnettomuusharjoitusten arviointi erityistä vaaraa aiheuttavissa kohteissa, metsäpalojen lentotähystyksen hallinnointi ja ohjaus, pelastustoimen valtionavustuksiin liittyvät tehtävät, varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen ja alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA (3/12)

Laki Lupa- ja valvontavirastosta,

- 1 § Asema ja toiminta-ajatus
 - Virastolle asetettu valtakunnallinen tehtävä on perusteltu: *Virasto on valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon viranomainen, joka turvaa alueilla vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista...*
 - Virastorakenne edellyttää erilaisten yhteistyörakenteiden luomista ja yhdyspintojen arviointia muihin aluetoimijoihin. Alueellisen vuorovaikutuksen turvaamiseksi esimerkiksi varautumisen muodoista tulisi säätää toisaalla laissa tai antaa tarkempia säännöksiä asetuksessa.
 - Virastolle määrätyn toimivallan käyttö ja tulkintaperiaatteet tulee muodostua selkeiksi ja oikeusvaikutuksiltaan oikeusvarmaksi. Yhdenmukaisten toimintamallien luominen ei saa johtaa alueellisten tai paikallisten erityispiirteiden diskriminointiin vaan niiden vaikutus tulee ottaa huomioon tapauskohtaisesti tulkintatilanteessa.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA (4/12)

Laki Lupa- ja valvontavirastosta,

- 4§ Organisaatio
 - *”... Osastoilla ja osastojen ulkopuolisilla toimintayksiköillä voi olla niiden työjärjestyksessä määrättäviä toiminnallisia ja alueellisia yksiköitä. (...)... Viraston päätoimipaikka on (kunnan nimi) ja virastolla on toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla. Sen lisäksi virastolla voi olla muita työntekopaikkoja. Jos viraston toimintaa organisoidaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin alueellisiin yksiköihin, tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, niiden perustua maakuntajakoon ja aluejaotukset tulee pyrkiä sovittamaan yhteen muiden tehtävien hoidon kannalta keskeisten viranomaisien kanssa...”*
 - Toimivalta päättää sijoittumisesta säädetty virastolle itselleen. Tämä voi johtaa viraston toimipisteiden muutosten tekemiseen viraston omalla päätöksellä taloudellisin perustein, joka voi johtaa alueellisen yhteistyön heikkenemiseen ja on valtion alueellista näkyvyyttä heikentävä vaikutus.
 - Maakuntajakolaki on kumottu laissa HVA:ssa, jonka vuoksi viittaus tulee tarkentaa. Sinänsä maakunta alueellisen yksikön sijoitusperusteena on kannatettavaa.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(5/12)

Laki Lupa- ja valvontavirastosta

- 9§ ja 10§ Ohjaus ja ohjauksen yhteensovittaminen
 - ”Viraston **yleishallinnollinen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle** (...) Viraston toimintaa ohjaavat omilla toimialoillaan oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä ympäristöministeriö. Viraston **toimialaohjauksen menettelytavoista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.**”
 - ”Valtiovarainministeriö vastaa ohjauksen koordinoinnista ja yhteensovittamisesta sekä (...) yhteisistä hallinnollisista tehtävistä. Valtiovarainministeriö asettaa (...) neljäksi vuodeksi kerrallaan **yhteensovittamisryhmän**, jossa ovat edustettuina toimialaohjaavat ministeriöt.”
- Viraston toiminnan tulee perustua voimassa olevaan lainsäädäntöön, esimerkiksi YVA-luvituksessa ja noudattaa lakia. Siksi ministeriöille mahdollistetulla toimialaohjauksella ei saa vaikuttaa lain tulkintakehikkoon vaan ministeriöiden ohjaus tulee pysyä **strategisella tasolla!**

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA (6/12)

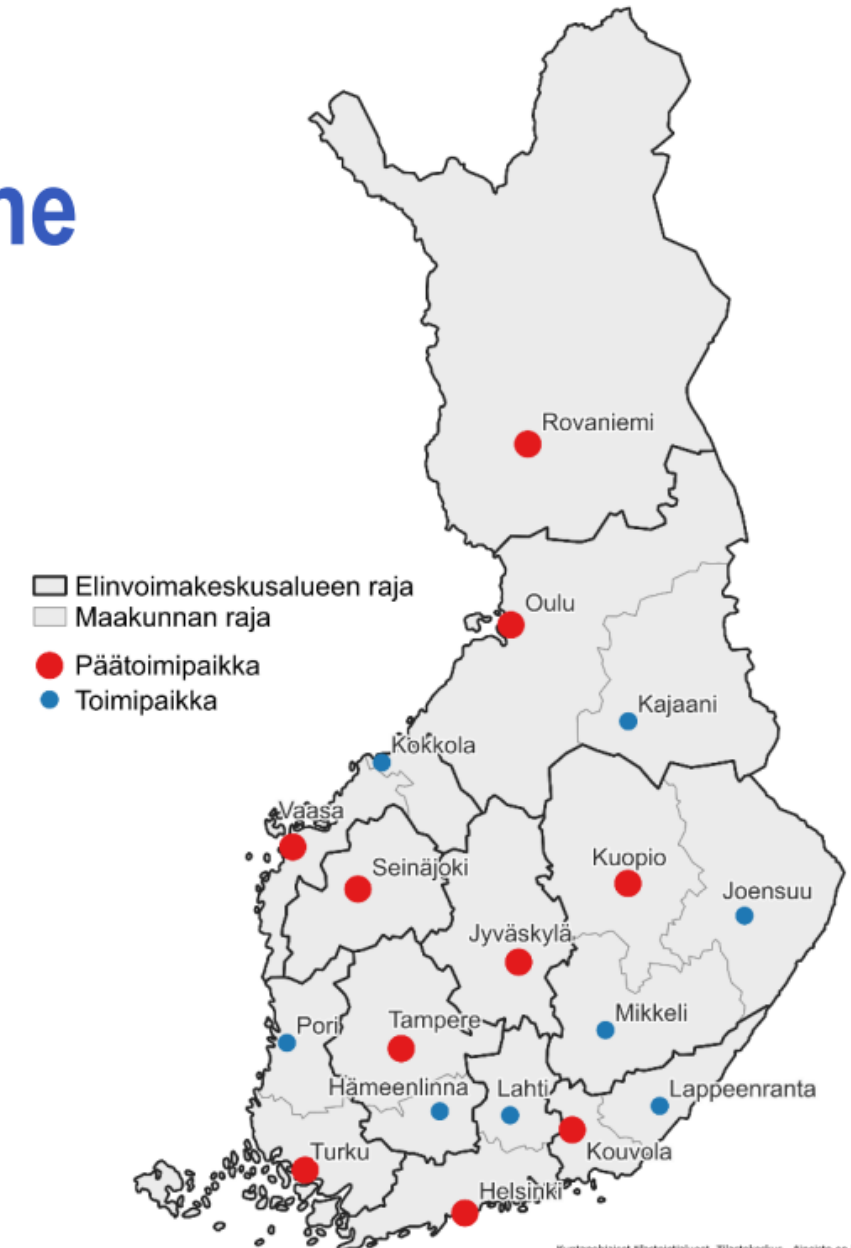
Laki Lupa- ja valvontavirastosta

■ 13§ Varautuminen

- Viraston tehtävänä on **varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen** varautumisen **yhteistyöalueilla**. (...). Virasto vastaa varautumisen alueellisesta yhteistyöstä: 1) järjestämällä varautumista tukevaa alueellista ennakointityötä; 2) kehittämällä alueellisia riskiarvioita ja yhteensovittamalla alueelliset riskiarvioinnit; 3) edistämällä alueen toimijoiden valmiussuunnittelua; 4) järjestämällä alueellista varautumista tukevia valmiusharjoituksia; 5) järjestämällä alueellisia maanpuolustuskursseja; 6) seuraamalla alueellista varautumisvalmiutta; 7) järjestämällä muuta alueellista yhteistoimintaa.
- Virasto asettaa **alueelliset valmiustoimikunnat**, jotka toimivat viraston apuna varautumisen alueellisen yhteistyön suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa.
- Varautumisen tehtävät on säädetty aiempaa tarkemmin. Kuitenkin varautumisen johtamisvelvoitetta ("vastaa") ei virastolle ole asettu. Tämä heikentää varautumisen toimeenpanoa ja aiheuttaa eri ministeriöiden ristikkäinohjauksen mahdollisuuden.
- Varautumisen yhteistyöalueet perustuvat HVA:n ERVA-jaon perusteella **viiteen yhteistyöalueeseen**, joka on tavattoman suuri alue yhdelle valmiustoimikunnalle. Esitetään lakiin mahdollisuus maakuntakohtaisen alueellisen valmiustoimikunnan perustamiselle.

Elinvoimakeskusten määrä ja toimipaikat sekä sisäinen rakenne

- Perustetaan 10 elinvoimakeskusta
- Elinvoimakeskuksissa olisi niiden tehtävistä ja koosta riippuen **kolme osastoa**, joista ensimmäinen hoitaa elinkeinojen ja osaamisen, toinen liikenteen ja kolmas maaseutupalvelujen tehtäviä sekä ympäristötehtäviä. Lisäksi keskuksessa voisi olla osastot yhdistäviä ja muita yksiköitä.
- **Osa elinvoimakeskusten tehtävistä keskitettäisiin** tiettyihin keskuksiin (28 tehtävää, noin 1/3 kaikista tehtävistä). Keskitettyjä tehtäviä ovat muun muassa vesitaloustehtävät, kalataloustehtävät, maanteiden kunnossapidon ja rakentamisen hankinta, vesienhoidontehtävät sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanotehtävät, joissa rahoituksesta vastaava elinvoimakeskus tekee tiivistä yhteistyötä muiden elinvoimakeskusten ja alueen maakuntien kanssa.
- Uusien keskittämiskäytäntöjen valmisteluun suhtaudutaan lähtökohtaisesti pidättyväisesti.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(7/12)

Laki elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

- 1 § Elinvoimakeskusten asema ja toiminta-ajatus, 2 § Tehtävät
 - Uudet elinvoimakeskukset keskittyvät jatkossa **vastaamaan alueiden kehittämisestä sekä rahoituksesta.**
 - Elinvoimakeskusten tehtäväksi on suunniteltu elinkeinotoiminnan edistämiseen ja yritystoimintaan, työllisyyteen, maatalouteen, maahanmuuttoon ja kotoutumiseen, liikenteeseen, alueiden käytön edistämiseen, vesitalouteen, luonnon monimuotoisuuden suojelun ja vesien hyvän tilan edistämiseen sekä kalatalouteen liittyviä tehtäviä alueillaan.
 - Elinvoimakeskuksen valtion aluehallintoviranomaisena tulisi keskittyä tukemaan alueita aluekehittämistehtävässä, ei ottaa niistä tehtäviä. Esimerkiksi työllisyyden hoidossa ja aluekehittämisessä tehtävät ovat käsketty kunnille ja maakuntien liitoille, jolloin elinvoimakeskuksella voi olla korkeintaan kuntia ja alueita tukeva rooli. Toisena esimerkkinä alueiden kehittäminen, yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan edistäminen, yritystoimintaa edistävä neuvonta, palveluohjaus ja verkostotyö sekä työelämän laadun edistäminen ovat pitkälti kehitysyhtiöiden vastuulla, jolloin elinvoimakeskukselle annettu tehtävä aiheuttaa lähinnä sekaannusta asiakasrajapinnassa.
 - Elinvoimakeskuksen asema, toiminta-ajatus ja erityisesti tehtävät vaativat selkeyttämistä **suhteessa alueisiin ja kuntiin** sekä strategisemmaksi. Lakiehdotuksen kirjattu tehtävämuotoilu tulee aiheuttamaan ristiriitoja alueen kehittämisvastuussa olevan maakunnan liiton ja elinvoimakeskuksen tehtävän hoidon välillä. Sujuva yhteistyö ja alueellinen vuorovaikutus edellyttää toimivia yhteistyömuotoja. Maantieteellinen alue edellyttää yhdyspintojen arvioimista ja mahdollisesti sääntelyä yhteistyön muodoista ja rakenteista.
 - Jo nykyisellään RR-ELY-keskusten asema EU-ohjelmakauden rahoituksessa aiheuttaa haasteita, koska RR-ELY_t toteuttavat tehtävänsä keskushallinto-ohjauksen perusteella. Maakunnan kehittämistavoitteille ei anneta ohjausvaikutusta. Siksi elinvoimakeskusten vastuuta tai roolia EU-tehtävien hoidossa ei tule vahvistaa.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(8/12)

Laki elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

- 6 § ja 8 § Ohjaus ja ohjauksen yhteensovittaminen
 - ”Elinvoimakeskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle (...) Elinvoimakeskusten toimintaa ohjaavat omilla toimialoillaan opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö”...
 - ”Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa elinvoimakeskusten ohjauksen koordinoinnista ja yhteensovittamisesta sekä ohjaukseen sisältyvistä yhteisistä hallinnollisista tehtävistä. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa suunnittelun ja ohjauksen yhteensovittamiseksi neljäksi vuodeksi kerrallaan yhteensovittamisryhmän, jossa ovat edustettuina 6 §:n 2 momentissa mainitut toimialaohjaavat ministeriöt”...
- Toimialaohjauksen mahdollistaminen aiheuttaa riskin aluelähtöisyydelle, jonka seurauksena elinvoimakeskuksen toiminta ei tue maakunnan kehittämisen tavoitteita. Erittäin suuren riskin aluelähtöisyydelle ja tarkoituksenmukaisuudelle muodostaa toimialojen erillismäärärahojen ohjaus, koska perusteena on ohjaavan ministeriön päätös. tulee pysyä strategisella tasolla!
- Olennaista on huolehtia, että toimialaohjaus pysytetään strategisella tasolla.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA (9/12)

Laki elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

- 7 §7§ Strateginen suunnittelu ja tulosohjaus
 - Hallituksen toimikaudeksi laadittava strategia-asiakirja muodostaa hyvän pohjana elinvoimakeskuksen toiminnan ohjaukselle, jota täydentää strateginen tulossopimus
 - Yhteistyö maakunnan liittojen kehittämistavoitteiden kanssa korostuu, jotta tavoitteet ovat yhteneväiset.

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(10/12)

VN:n asetus elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

- 1 § Nimet, toimialueet ja toimipaikat
 - Elinvoimakeskusten päätoimipaikat vastaavat pääosin nykyisten kolmen vastuualueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) päätoimipaikkoja. Elinvoimakeskuksilla on pää- tai muu toimipaikka jokaisen maakunnan alueella. Elinvoimakeskukset toimivat asiakaslähtöisesti, digitalisaatiota hyödyntäen ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Keskuksset toimivat alueellisesti, mutta tehtäviä voidaan perustellusta syystä jakaa myös useamman kuin yhden keskuksen alueelle. Henkilöstö pysyisi lähtökohtaisesti nykyisissä toimipaikoissaan.
 - Toimipaikat ovat:
 - Uusimaa ja Päijät-Häme: päätoimipaikka Helsinki ja toimipaikka Lahti
 - Varsinais-Suomi ja Satakunta ml. Ahvenanmaan maakunta: päätoimipaikka Turku ja toimipaikka Pori
 - Etelä-Karjala ja Kymenlaakso: päätoimipaikka Kouvola ja toimipaikka Lappeenranta
 - Pirkanmaa ja Kanta-Häme: päätoimipaikka Tampere ja toimipaikka Hämeenlinna
 - Keski-Suomi: päätoimipaikka Jyväskylä
 - Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala: päätoimipaikka Kuopio ja toimipaikat Joensuu ja Mikkeli
 - Etelä-Pohjanmaa: päätoimipaikka Seinäjoki

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(11/12)

VN:n asetus elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

- 1 § Nimet, toimialueet ja toimipaikat (jatkuu)
 - Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu: päätoimipaikka Oulu ja toimipaikka Kajaani
 - Lappi: päätoimipaikka Rovaniemi
 - Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa: päätoimipaikka Vaasa ja toimipaikka Kokkola
- Osa elinvoimakeskusten tehtävistä on jatkossakin valtakunnallisia ja ne kootaan tiettyihin keskuksiin perustuen pääasiassa nykyisiin koottuihin vastuutehtäviin. Keskitettyjä tehtäviä ovat muun muassa vesitaloustehtävät, kalataloustehtävät, maanteiden kunnossapidon ja rakentamisen hankinta, vesienhoidontehtävät sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanotehtävät, joissa rahoituksesta vastaava elinvoimakeskus tekee tiivistä yhteistyötä muiden elinvoimakeskusten ja alueen maakuntien kanssa. Ratkaisu ei ole toistaiseksi muuttamassa nykytilannetta, mutta toisaalta ei myöskään parantamassa sitä, esimerkiksi maakuntaohjelman vaikuttavuuden ja sen perusteella laadittavien toimeenpanosuunnitelman ja rahoitussuunnitelman osalta

KESKEISIÄ NOSTOJA KESKI-POHJANMAAN NÄKÖKULMASTA

(12/12)

VN:n asetus elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

- 2 § Organisaatio
 - ”Elinvoimakeskuksissa on niiden tehtävistä ja koosta riippuen vähintään kolme osastoa, joista ensimmäinen hoitaa elinkeinojen ja osaamisen, toinen liikenteen ja kolmas maaseutupalvelujen tehtäviä sekä ympäristötehtäviä. Elinvoimakeskuksella voi olla elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetussa laissa osastorakenteelle säädettyjen ehtojen rajoissa myös muita osastoja, mikäli keskuksen toiminnalliset tarpeet sitä edellyttävät. Muista osastoista päätettäisiin keskuksen työjärjestyksessä.
 - Lisäksi keskuksessa voi olla osastot yhdistäviä ja muita yksiköitä”
- Asetus keskittää elinvoimakeskuksen elinkeinot ja osaamisen, liikennejärjestelmän edistämisen sekä maaseutupalvelujen tehtävät ja ympäristötehtävät yhteen elinvoimakeskukseen, jota voidaan pitää hyvänä ratkaisuna. Henkilöstöressurssien määrä tulee turvata.
- Alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa sekä alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetussa laissa tarkoitetut välittävän toimielimen tehtävät säilyvät Keski-Suomen elinvoimakeskuksessa. Tilanne säilyy nykytilanteeseen nähden muuttumattomana ja tuskin parantaa millään lailla tilannetta.
- Maanteiden pitoon liittyvät tehtävät ovat EPO:n elinvoimakeskuksella. Tältä osin tilanne säilyy jatkossa nykyisen kaltaisena.
- Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain vesienhoidon toimeenpanon edistämistehtävät säilyvät Keski-Pohjanmaan osalta EPO:n elinvoimakeskuksella..
- Kalatalouteen ja yleisen kalatalousedun valvontaan liittyvien tehtävien hoito ja vastuutaho eivät nykytilanteesta muutu.
- Ympäristöpalvelujen hoito, kuten luonnon monimuotoisuuden hyvän tilan edistäminen sekä kulttuuriympäristön hoito, vesien ja meren hyvän tilan edistäminen, alueidenkäytön ja ilmastotyön edistäminen, ympäristökasvatus siirtyvät POHM elinvoimakeskukselle.
- Kaikkinensa nykyinen osaaminen monelta osin pirstoutuu ja korostuu entistä tiiviimpää yhteistyötä eri elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen kesken. Tämä luo haasteita myös ohjausjärjestelmälle.